

Дзьобань Олександр Петрович

*доктор філософських наук, професор
кафедри філософії,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна,
e-mail: a_dzeban@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2075-7508*

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Інформаційне суспільство є суспільством знань. Ключовою у процесі соціального розвитку стає проблема управління знаннями, причому вказаний вид управління обов'язково розглядається в контексті комунікацій. Для бібліотек органічна участь у процесах управління знаннями є перманентно перспективним завданням. Управління знаннями, стосовно бібліотек, розуміється як процес їх створення, зберігання, розподілу та багаторазового використання, з тим, щоб дати можливість споживачеві інтелектуального продукту досягти поставленої мети і сформуванню нове знання.

Інформатизація суспільства нерозривно пов'язана з глобальним процесом накопичення інформації. Базовим елементом глобального процесу формування інформаційного суспільства є бібліотеки, у тому числі вузівські, які достатньо швидко адаптувалися до змін, викликаних технологічними перетвореннями. Бібліотекам у вишах належить особлива роль. Традиційно до її завдань належать розвиток культури читання (навички роботи з книгою) і навчання правилам користування бібліотечно-бібліографічним апаратом, бібліотечним фондом, знання документного потоку, методів пошуку інформації, послуг, що надаються бібліотекою тощо.

Сучасному користувачеві все більше й більше необхідна сконцентрована інформація, а в перспективі – знання. Це твердження певною мірою ілюструється підвищенням інтересом до дайджестів, дисертацій. Бібліотека повинна мати чітке уявлення і про різноманіття очікувань

користувачів і бути готовою відповідати цим очікуванням, а в ідеалі – передбачати їх. Відповідно, сучасна бібліотека формує культуру виробництва і споживання інформації.

Знання й інформація сьогодні є капіталом і бібліотеки, як «власники» інформації і хранителі книг, стають головним ресурсом розвитку суспільства, хранителями культурних традицій, зумовлюючи майбутнє країни.

Забезпечення навчання людини протягом усього її життя – основна умова збереження життєздатності бібліотек і підвищення рівня їх затребуваності. Бібліотека повинна мати чітке уявлення про розмаїття очікувань користувачів і бути готовою відповідати цим очікуванням.

Як правило, в бібліотечно-інформаційної діяльності та в системі освіти в інформаційну культуру включають бібліотечно-бібліографічну грамотність, культуру читання і комп'ютерну культуру. Однак цим структура інформаційної культури не вичерпується. Якщо розглядати її як культуру сприйняття інформації в будь-яких знакових системах, то вона включає в себе широкий спектр сприйняття інформації про інші продукти культурної діяльності людини.

Крім цього, в структуру інформаційної культури входять елементи наступних культур: комунікативної (культури спілкування); лексичної (мовної, культури письма і оформлення ділової документації); інтелектуальної (культури науково-дослідної й розумової праці); інформаційно-правової; світоглядної та моральної. Усі компоненти інформаційної культури взаємопов'язані і взаємозумовлені.

На підставі викладеного вище можна сформулювати найважливіші завдання сучасної бібліотеки у контексті формування інформаційної культури:

- формування інформаційного середовища: вивчення ресурсів, опис та включення в електронні каталоги і бази даних;
- оптимальна організація інформаційних ресурсів (створення системи посилань і гіперпосилань, довідників адрес мережевих ресурсів);

- реклама та створення іміджу бібліотек;
- активна участь у процесі навчання користувачів, організація інформаційної освіти.

Базова інформаційна функція сучасної бібліотеки реалізується не тільки через забезпечення доступу до інформаційних ресурсів, а й тісно пов'язана з ресурсно-оціночним та ресурсно-орієнтаційними аспектами процесу моделювання інформаційного простору. Нова формула імплікації базової функції бібліотеки як активного суб'єкта інформаційного суспільства має наступний вигляд: «орієнтація в інформаційних ресурсах – їх оцінювання на основі певних критеріїв (гносеологічного, евристичного, контекстного та ін.) – доступ до ресурсів».

Глобальна соціально-онтологічна еволюція змінює усталені стереотипи відносин між бібліотекою й суспільством. У нових інформаційних умовах бібліотеки виступають як відкриті комунікативні структури, що забезпечують універсальний доступ до інтелектуального суспільного продукту, реалізуючи тим самим ідею коннективності інформації – однієї з базових у постіндустріальному (інформаційному) суспільстві.

Моделюючи документні (інформаційні) потоки властивими їм методами і засобами, бібліотеки формують інформаційні конструкти «згорнутого» знання як інструменти доступу до повного знання. Інформаційні ресурси сучасних бібліотек є, по суті, своєрідними матрицями універсуму людської діяльності, а самі бібліотеки – загальнодоступними терміналами інформаційних магістралей.

Таким чином, сучасній бібліотеці потрібно критично підійти до перегляду своїх пріоритетних функцій, позбутися застарілих «хвороб накопичення». Функціонування в режимі реального часу, забезпечення вільного доступу користувачам до поточної інформації з метою забезпечення соціальної залученості громадян у процесі інформатизації суспільства, участь бібліотеки у навчанні людини протягом усього її життя – основна

умова збереження життєздатності бібліотек і підвищення рівня їх
затребуваності.